

AZ UNISIST II KORMÁNYKÖZI KONFERENCIA: A TUDOMÁNYOS ÉS MŰSZAKI INFORMÁCIÓ A FEJLESZTÉS SZOLGÁLATÁBAN*

Párizs, 1979. május 28—június 1.

Az UNISIST II Kormányközi Konferenciáról az Unesco tájékoztató broszúrát adott ki, amely a következőkben foglalja össze a vonatkozó főbb tennivalókat.

Résztevők

Meghívtak az Unesco tagállamok delegációi: a tudományos és műszaki információért és a társadalmi—gazdasági tervezésért felelős hatóságok képviselői, a tudományos élet képviselői és az információs szakemberek. A nem tagállamok és a nem kormányközi nemzetközi szervezetek megfigyelőkkel kísérhetik figyelemmel a Konferenciát. Az ENSZ és szervezetei szintén képviselhetik magukat.

A Konferencia célkitűzései

Az előzetes napirend szerint a Konferencia a következő kérdésekkel kíván foglalkozni:

- áttekintés az 1971. évi UNISIST Kormányközi Konferencia óta eltelt időszak eredményeiről;
- az információ szerepe a fejlesztésben, különös tekintettel a tudományos és műszaki információ hasznosításával és áramlásával összefüggő kérdésekre;
- ajánlások kidolgozása a jövőbeni akciók stratégiájához országos, regionális és nemzetközi szinten.

Ily módon a Konferencia hozzá kíván járulni az ENSZ 1979. augusztusi *Tudomány és Műszaki Fejlesztési Konferenciájához (United Nations Conference on Science and Technology for Development, UNCSTD)*.

Mi az UNISIST?

Az UNISIST-et az 1971. évi Kormányközi Konferencia ajánlására az Unesco 17. Közgyűlése hívta életre a tudományos és műszaki információ kormányközi koope-

rációs programjaként. Az UNISIST program 1973-ban lépett életbe, majd az Unesco Általános Információs Programjának keretében folytatódott azzal a céllal, hogy megfelelő csatornákon keresztül elősegítse a tudományos és műszaki információk eljuttatását mindazokhoz, akik azokat igénylik.

A cél elérésére az UNISIST keretprogramot alkot az ENSZ keretében az országos és nemzetközi információs programok kialakítására. Az UNISIST semmi esetre sem jelent egységes információs rendszert, amely a felhasználókat ellátja tudományos és műszaki információkkal. Nem kizárólag az iparilag fejlett országok céljaira készült: kiemelt célja, hogy hozzásegítse a fejlődő országokat a világ információs forrásaihoz a természettudományokban, az alkalmazott tudományokban éppúgy, mint a társadalomtudományokban; az UNISIST kooperációs tevékenysége kiterjed az emberi tudás minden területére.

Az UNISIST fejlődése és a változó környezet

Az eddigi hat éve alatt az UNISIST programot világszerte elfogadták az információcsere és információátadás nemzetközi kooperációjára irányuló koncepcióként. A program katalizálja, irányítja és koordinálja az Unesco tagállamok és más nemzetközi szervezetek önkéntes akcióit.

Az UNISIST pénzügyi ráfordításokkal elősegítette eszközök, módszerek, irányvonalak, szabványok és mechanizmusok megalkotását, amelyek megkönnyítik az információ áramlását és szervezését; segítette a tagállamokat országos információs politikájuk kialakításában, információs szakemberek képzésében, könyvtárak és információs központok, valamint információs rendszerek és szolgáltatások létrehozásában — a későbbi, fokozatos hálózati kapcsolatok biztosításának szem előtt tartásával.

Az 1960-as évek végét — az UNISIST tervezésének időszakát — a tudományos kutatás és a műszaki fejlődés

* Intergovernmental Conference on Scientific and Technological Information for Development.

háború utáni általános expanziója jellemzi, amit az iparilag fejlett országok a „Nagy Tudomány” (*Big Science*) kialakulásának neveznek. Az iparilag fejlett országok ekkor – a felfokozott információtermelés addig nem ismert hatalmas mennyiségének kezelésére és a kommunikációs igények gyors kielégítésére – nagy beruházásokkal segítették az információs rendszerek műszaki fejlesztését.

Az UNISIST megindulása óta sok változás történt nemcsak az információs technológiában, hanem a világ társadalmi–gazdasági helyzetében is. A legutóbbi évtizedben a tudományos eredmények terjesztésének és alkalmazásának új technológiai és tapasztalatai alakultak ki. Az újonnan jelentkező technológiákat napjainkban már bevált gyakorlatként alkalmazzák, és a következő években ez még inkább így lesz.

Az információs munka rohamos fejlődését párhuzamosan kíséri az új gazdasági és társadalmi kapcsolatok hasonlóan gyors alakulása. Az ebből következő *Új Nemzetközi Gazdasági Rend* az információs igények átalakulását hozta magával az Unesco tagállamokban, megváltoztatta az UNISIST környezetét, ami viszont a program prioritásainak és súlyponti kérdéseinek újraértékelését tette szükségessé.

Ennek megfelelően az UNISIST II Konferencia értelmezésében a tudományos és műszaki információt úgy kell értelmezni, mint a természettudományok, társadalomtudományok és műszaki tudományok területén folyó kutatások eredményét és segítőjét. A műszaki tudományok (a technológia) itt széles értelemben jelentik mindazokat a tudományos, mérnöki, felső vezetői és egyéb ismereteket, amelyek szükségesek a társadalom által igényelt javak előállításához.

A tagállamok egyre fokozódóan szívükön viselik a fejlesztéshez szükséges tudományos és műszaki információk biztosítását. Ma már egyöntetű az a felismerés, hogy a fejlesztés – a meglévő ismeretek és know-how alkalmazása – nem jöhet létre releváns információk nélkül. A fejlesztéssel – mint átfogó társadalmi célkitűzéssel – való szoros összefüggés az UNISIST-nek új feladatokat és irányokat jelöl ki.

Miért most rendezik az UNISIST II Konferenciát?

Az UNISIST megalkotói szerint a program csak a jövő fejlődését szolgáló eszközként válhat eredményessé. Ezért szükség van arra, hogy időszakonként kormányközi konferenciákon elemezzék és értékeljék a program végrehajtását.

Sok szó esett a tudománynak és a technikának a fejlesztésben betöltött szerepéről. A szociológusok nagymértékben hozzájárultak ennek felismeréséhez, amikor a mezőgazdaság, az oktatás és az ipar területén tanulmányozták az újítások elterjedését. Az ENSZ Közgyűlése elismerte ezt a tényt és elhatározta, hogy időnként

megvizsgálja a tudománynak és a technikának a fejlesztésben betöltött szerepét, és ugyanakkor akcióprogramokat javasol a szellemi tartalékok mozgósítására és kihasználására a fejlődő országok érdekében. Ezt célozza az UNCSTD összehívása Bécsben, 1979 augusztusában. A tagállamokkal való alapos konzultáció után az a döntés született, hogy a tudományos és műszaki információ kérdéseit fel kell venni az UNCSTD napirendjére, az UNISIST II Konferencia ajánlásait pedig az UNCSTD elé fogják terjeszteni. Mindkét konferenciának meghatározó szerepe lesz az UNISIST jövő feladatainak kijelölésében, az ENSZ szervezetek keretében betöltött szerepének meghatározásában.

Folyamatosság és változás

Az UNISIST eredményeinek számbavétele, a társadalmi–gazdasági és műszaki környezet változása, az információnak a fejlesztésben betöltött szerepe (amint az az UNISIST II Konferencia előzetes munkadokumentumában tükröződik) a következő kérdéseket veti fel: Miként lehet az UNISIST-et úgy fejleszteni, hogy jobban szolgálja a tagállamok igényeit? Milyen új kezdeményezésekre és stratégiákra van szükség, hogy a program még jobban megfeleljen a társadalmi–gazdasági fejlesztés követelményeinek?

A tárgyalásra kerülő munkadokumentum ezekkel kapcsolatban a következő *főbb megállapításokat* tartalmazza:

1. A tudományos és műszaki információk áramlásának és felhasználásának megkönnyítését célzó eredeti UNISIST célkitűzések változatlanul érvényben vannak mindazokon a területeken, amelyeket az Unesco 1977–1982. évi középtávú terve meghatározott. (Ezek: az információs politika és a tervezés fejlesztése; szabványok és normatívák kidolgozása és alkalmazása; az információs infrastruktúra és a nemzetközi információs rendszerek fejlesztése; az információs szakemberek és az információ felhasználók képzésének és oktatásának segítése).

2. Továbbra is fennáll az UNISIST ösztönző és katalizátorszerű szerepe a tagállamok, az ENSZ szervezetek, továbbá más kormányközi és nem kormányközi nemzetközi szervezetek információs tevékenységének területén.

3. A tagállamok fejlesztéséhez leginkább támogatást nyújtó programelemek folyamatosságának biztosítása.

4. A fejlesztést szolgáló tudományos és műszaki információk hatékonyságát elősegítő stratégiák és javaslatok kidolgozása.

Megvitatásra kerülő kérdések

Három olyan alapvető és általános érdekű kérdés kerül napirendre, amely az UNISIST célkitűzések keretében kiemelt jelentőségű a fejlődő világ szempontjából: az információkhoz való hozzáférés; az információellátás

szervezése; az információ források hatékony felhasználása. Az UNISIST mind ez ideig az első két problémakörre összpontosította erőfeszítéseit. Sok tennivaló maradt még ezeken a területeken is, de jóval nagyobb szükség van a fejlesztést szolgáló információk felhasználásának és hatékonyságának fokozására. Ez az UNISIST II Konferencia egyik legfőbb tennivalója.

Ez a három fő téma (*az információkhoz való hozzáférés, a szervezés és a hasznosítás kérdései*) olyan további lényeges kérdéseket vet fel, amelyek kapcsolatban állnak a kialakításra váró jövő akciók stratégiájával mind az Unesco hatáskörén belül mind azon kívül:

a tudományos és műszaki információ lényeges szerepének elismerése a tudományos és technikai fejlesztésben, valamint a tudomány és a technika eredményeinek alkalmazásában;

az egyéb típusú információk fontossága a tudományos és műszaki információk kiegészítésében és a döntéshozók számára;

a fejlesztésben foglalkoztatott információfelhasználók (tervezők, felső- és középszintű vezetők, kutatók, mérnökök, tanácsadók és beosztottak) csoportjainak és információs igényeinek vizsgálata;

összehangolt országos információs politika és tervek kialakítása a felhasználók széles körei számára;

a felhasználókra orientált stratégiák szükségességének hangsúlyozása országos, regionális és nemzetközi szinten;

a tudományos és műszaki információ szerepe az Új Nemzetközi Gazdasági Rendszer megteremtésében;

a regionális együttműködések megjavítása – különösen a fejlődő országok körében – a tudományos és műszaki információ fejlesztése céljából és az országos fejlesztési célokhoz való eredményesebb felhasználására;

az Unesco jelenlegi szerepének megerősítése az országos, regionális és nemzetközi információs rendszerek és szolgáltatások összehangolása terén;

a kormányközi és nem kormányközi nemzetközi szervezetek szerepe az Unesconak a tudományos és műszaki információra vonatkozó célkitűzései megvalósításában;

a tudományos és műszaki információ hozzájárulása a belső erőforrásokra támaszkodó fejlesztéshez;

az információ gazdasági és társadalmi szempontjainak érvényesítése az információáramlásban;

a tudományos és műszaki információ szerepe a műszaki eredmények hatékony elterjesztésében;

az információk eredményes hasznosítása, alkalmazása és befogadása;

az új technológiák és eszközök hatása az információs rendszerek és szolgáltatások fejlesztésére;

az országos koordináló mechanizmusok megerősítése abból a célból, hogy segítsék a kormányokat a tudományos és műszaki információs programokkal kapcsolatban;

az országos fejlesztéshez legeredményesebben kapcsolódó információs szolgáltatások kijelölése;

a tagállamok segítése, hogy könnyen és gyorsan hozzájuthassanak a tudományos és műszaki információ általános és helyi forrásaihoz;

a tudományos és műszaki adatokat gyűjtő, értékelő és feldolgozó adatközpontok és információelemző központok iránti igények;

az elemzett és értékelt tudományos és műszaki információkkal való ellátás;

a dokumentumokhoz való egyetemes, regionális és helyi hozzáférési lehetőségek megkönnyítése;

a modern irattári és levéltári törekvések támogatása a múlt és a jelen tapasztalataira vonatkozó információk hasznosításának érdekében;

szabványok, normatívák és irányelvek kidolgozása a legkevésbé fejlett országok részére kompatibilis információs rendszerek és hálózatok létrehozásához;

oktatási programok támogatása az információs rendszerek és szolgáltatások képzett szakemberekkel és vezetőikkel való ellátásának céljából;

oktatási programok a tagállamok társadalmi-gazdasági fejlesztési kérdéseivel foglalkozó különféle információfelhasználói csoportok részére.

Fordította: Balázs Sándor

